

Tionscadal Mata Ceardlann 9

Nasca Úsáide agus Luacha

Aim: _____

Scoil: _____

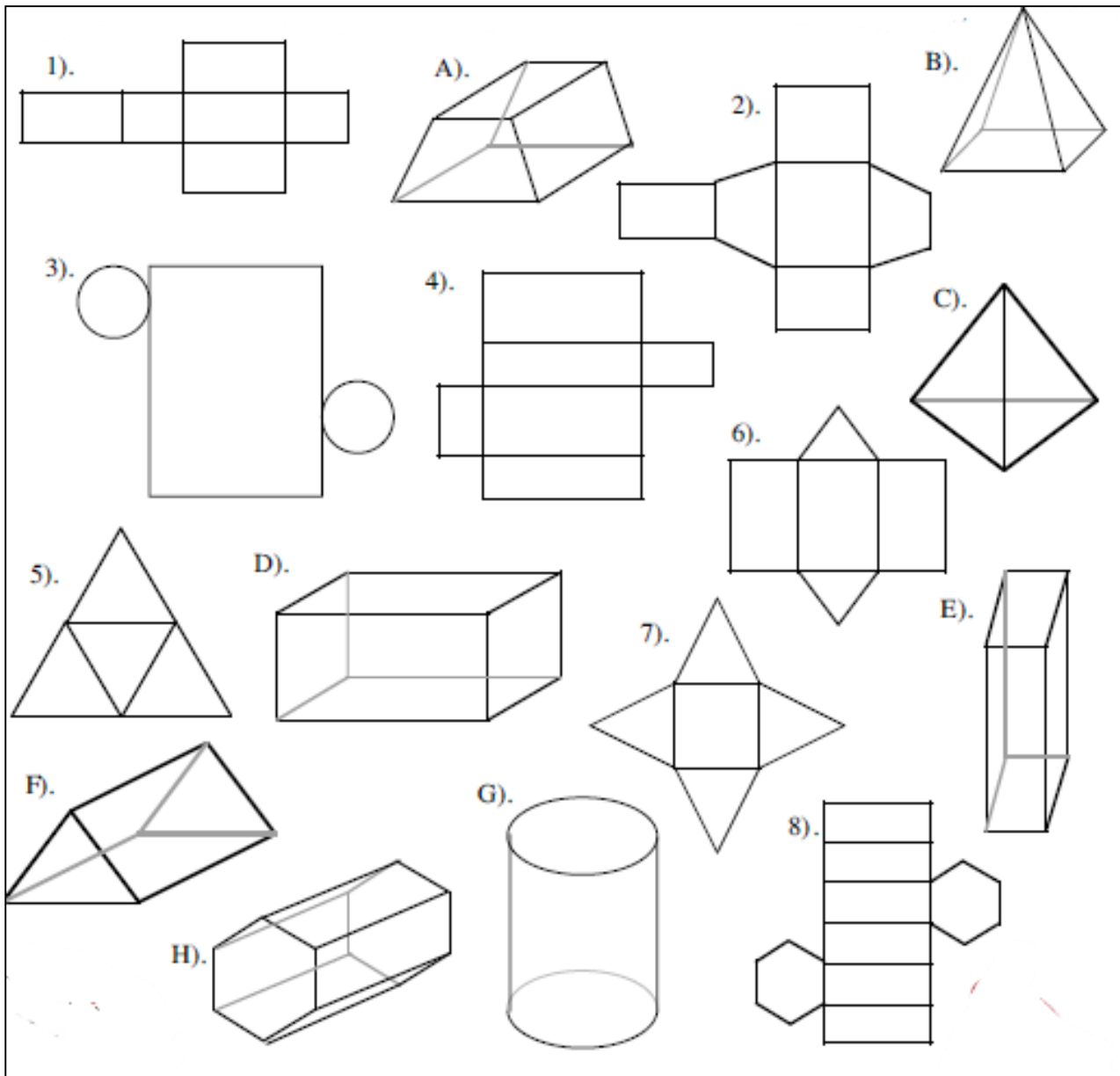
Clár

WS09.01	Eangacha	1
WS09.02	Suimeáil	4
	Gníomhaíocht 1	4
	Gníomhaíocht 2	5
	Gníomhaíocht 3	6
	Gníomhaíocht 4	7
	Gníomhaíocht 5	8
	Gníomhaíocht 6	17
WS09.03	GeoGebra.....	18
	Gníomhaíocht 1: Buneolas ar GeoGebra.....	18
	Gníomhaíocht 2: Feidhmeanna Iolracha a Ghrafadh.....	19
	Gníomhaíocht 3: Dealramh graf feidhme a athrú	19
	Gníomhaíocht 4: Feidhm a tharraingt le fearann tugtha & an uirlis Intersect Two Objects a úsáid	20
	Gníomhaíocht 5: Léaráid déanta in GeoGebra a thraschur go Word nó PowerPoint.....	21
	Gníomhaíocht 6: Léiriú seachas Snipping Tool in GeoGebra a úsáid (Tugann pictiúr de cháilíocht níos fearr.)	22
	Gníomhaíocht 7: An Uirlis Function Inspector	23
	Gníomhaíocht 8: Graf Suimeálaí feidhme a tharraingt	24
	Gníomhaíocht 9: An Barra Ionchuir a úsáid chun Suimeálaí feidhme in eatramh a fháil	25
	Gníomhaíocht 10: An t-achar idir dhá chuar a fháil.....	25
	Gníomhaíocht 11: Ag baint úsáide as an dá Graphics View	27
	Gníomhaíocht 12: Graf a fheistiú ar liosta pointí a thaispeántar ar Spreadsheet View	28

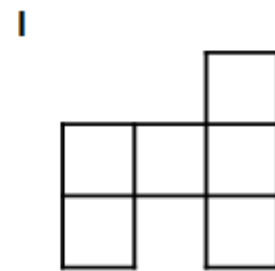
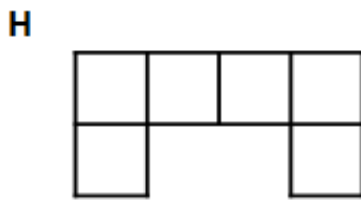
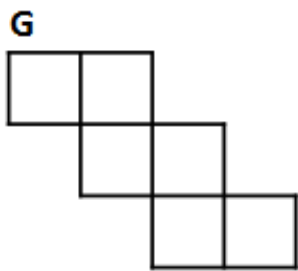
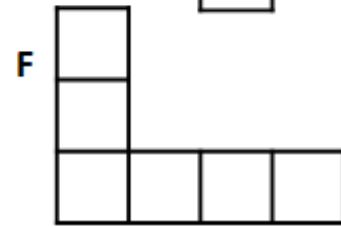
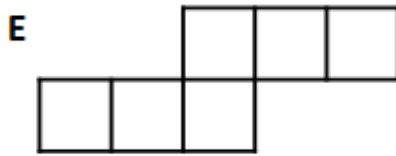
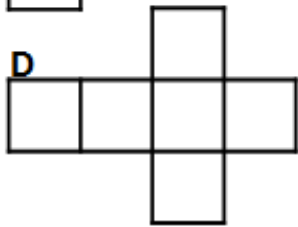
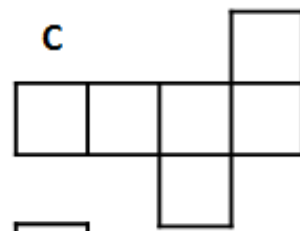
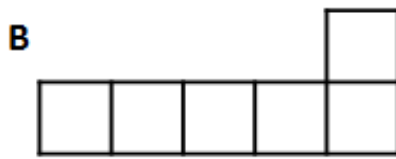
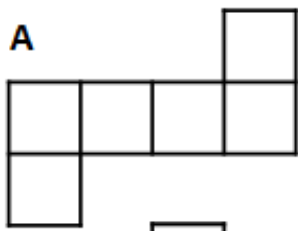
WS09.01 Eangacha

C1. Meaitseáil eangach an phriosma nó na pirimide lena c(h)ruth 3D

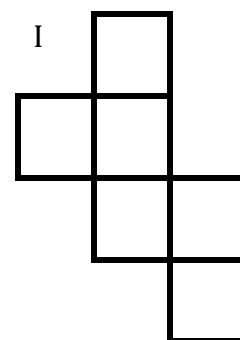
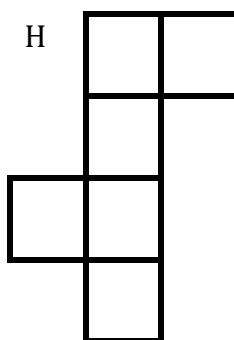
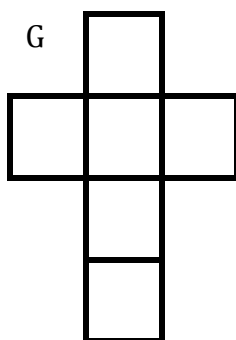
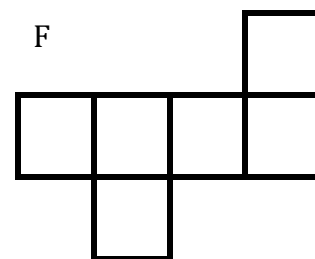
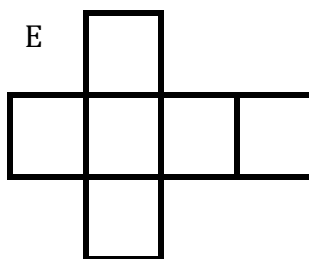
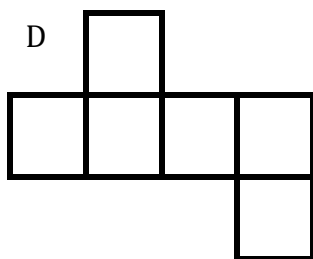
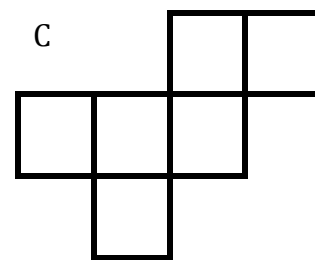
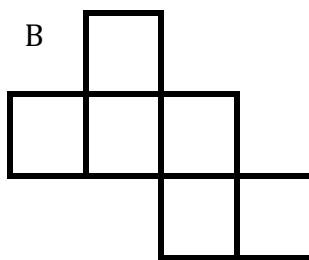
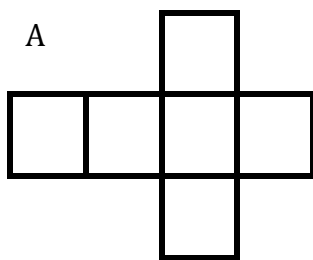
Cruth 3D	A	B	C	D	E	F	G	H
Eangach								

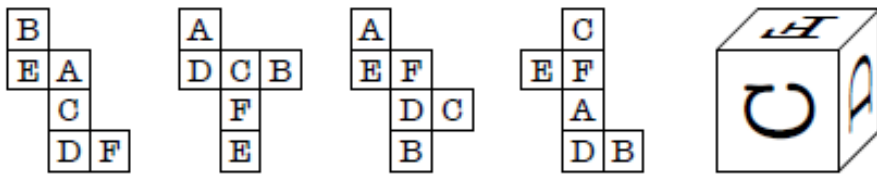
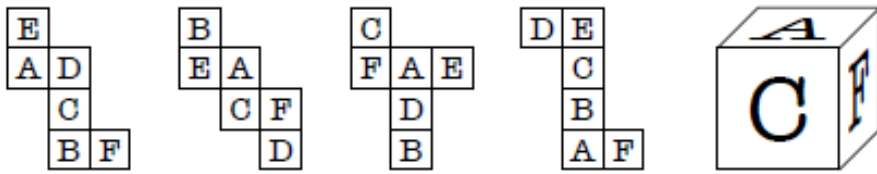
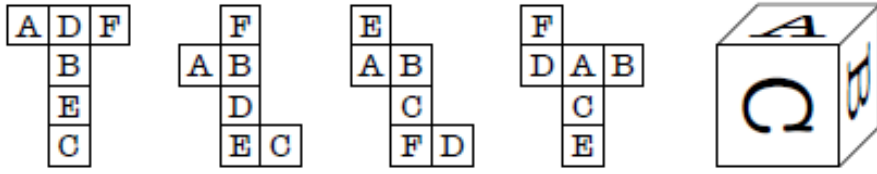
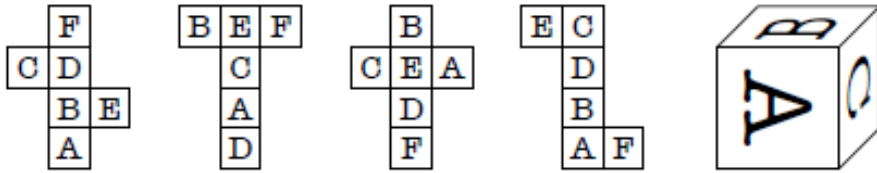
C2. Cé acu díobh seo a leanas ar eangacha ciúib iad?

C3. Liostaigh na heangacha atá mar an gcéanna:

C4. Faigh an mhapáil is féidir a fhilleadh chun an ciúb a dhéanamh:

Gníomhaíocht 1

I gcás gach feidhme, scríobh isteach a dhíorthach ceart.

$5x$	
$5x + 2$	
$5x - 10$	
$x^2 - \pi$	
x^2	
$\sin(x)$	
$\sin(x) - 1.3$	
$\sin(x) + 9$	
$\frac{1}{2}x^2$	
$\frac{1}{2}x^2 - 0.358$	

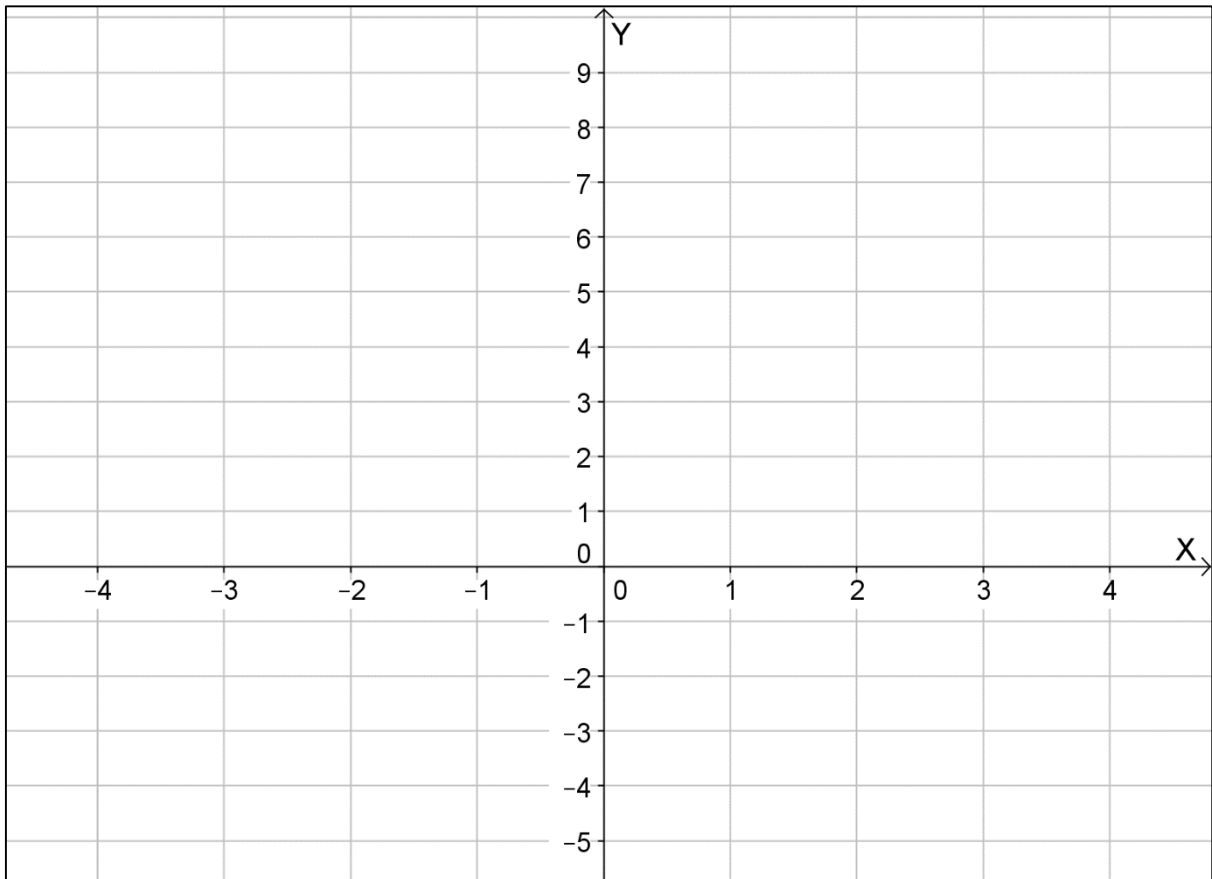
Gníomhaíocht 2

Iarrtar ort frithdhíorthach na feidhme $f(x) = 3$ a fháil, a théann tríd an bpointe $(1, 5)$.

C1. Cén difríocht atá idir an gceist seo agus gach ceist eile ar fhrithdhíorthach a casadh ort?

C2. Faigh foirm éiginnte frithdhíorthaigh $f(x) = 3$.

C3. Léirigh foirm éiginnte an fhrithdhíorthaigh go grafach thíos, trí na frithdhíorthaigh do gach ceann de na luachanna a leanas, $C = \{-3, -2, -1, 0, 1, 2, 3\}$, a sceitseáil.

C4. Sainaithin an frithdhíorthach sonrath a iarradh ort a fháil.

(i)		
(ii)		
(iii)		
(iv)		
(v)		

Míng a dtarlaíonn do leithead na ndronuilleog (Δx) de réir mar a théann líon na ndronuilleog (n) i méid. Cuir an gaol seo in iúl ag baint úsáide as nodaireacht mhatamaiticiúil.

Cur síos i bhfocail: De réir mar a théann líon na ndronuilleog i méid, téann leithead na ndronuilleog

Agus $n \rightarrow$, $\Delta x \rightarrow$

Gníomhaíocht 4

Iarrtar ort $\int_2^5 (2x + 1)dx$ a ríomh.

C1. Déan cur síos i bhfocail ar a n-iarrtar ort a dhéanamh.

C2. Bain úsáid as cur chuige feiliúnach agus comhlánaigh an tasc.

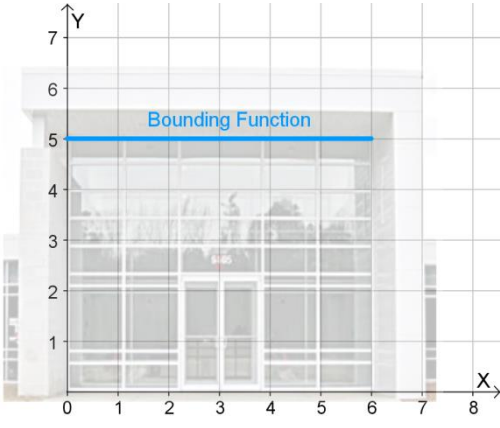
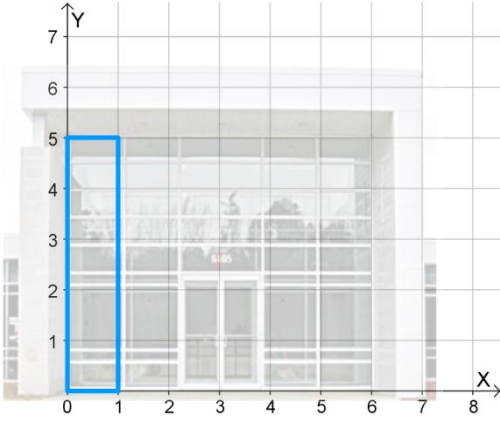
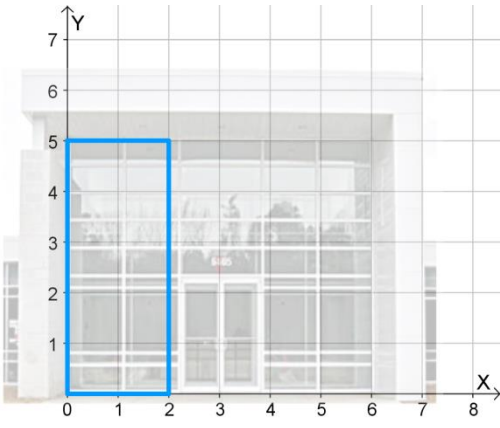
Gníomhaíocht 5

Grúpa A

Léiríonn Figiúr 1 Lárionad Ríomhaireachta na Mac Léinn in UCD.

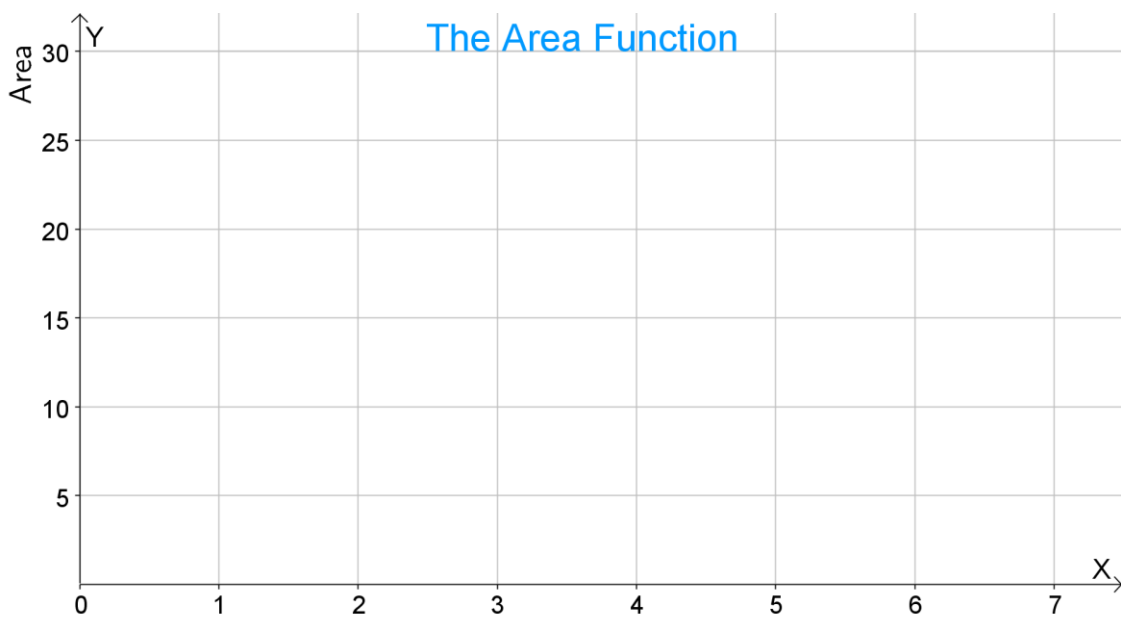
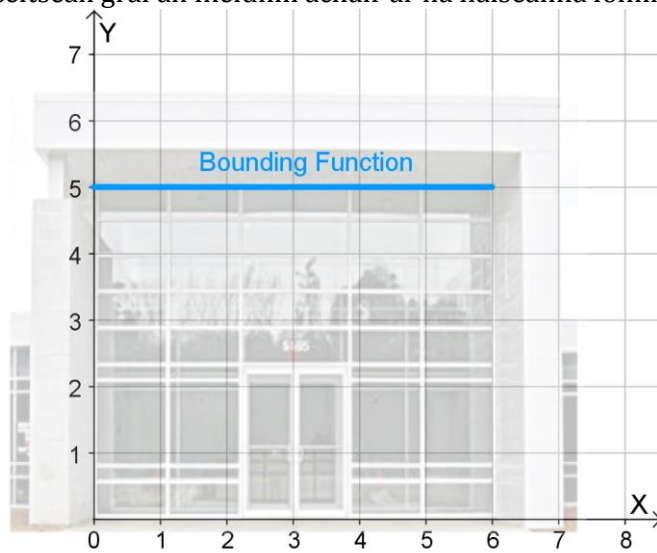
Figiúr 1 – Lárionad Ríomhaireachta na Mac Léinn.

	<p>C1. Scríobh síos an fheidhm a chuireann síos ar airde an fhoirgnimh, ag bogadh ón taobh clé ($x = 0$) go dtí an taobh deas ($x = 6$).</p> <p>$h(x) =$</p>
<p>Tagann athrú ar achar an fhoirgnimh agus sinn ag bogadh ó chlé go deas. Anois déanfaimid imscrúdú ar an ngaol idir achar an fhoirgnimh agus a leithead.</p>	
	<p>C2. Comhlánaigh an ráiteas thíos trí achar an choda dhronuilleogaigh den fhoirgneamh a thaispeántar a ríomh.</p> <p>Nuair is é 1 aonad leithead an choda dhruinneollaigh, is é achar na dronuilleoige ná:</p> <p>$A =$</p>
	<p>C3. Comhlánaigh an ráiteas thíos trí achar an choda dhronuilleogaigh den fhoirgneamh a thaispeántar a ríomh.</p> <p>Nuair is é 2 aonad leithead an choda dhruinneollaigh, is é achar na dronuilleoige ná:</p> <p>$A =$</p>

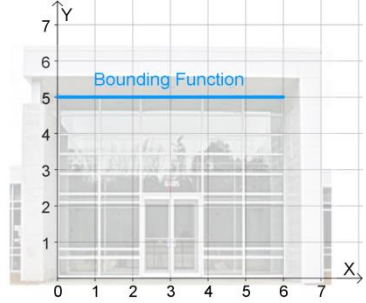
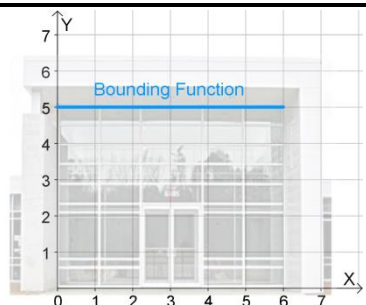
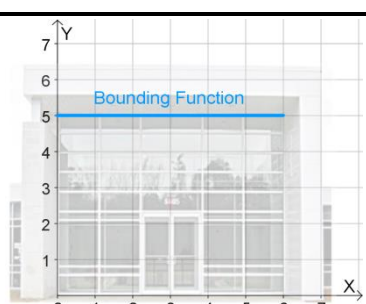
C4. Comhlánaigh an tábla thíos, ag baint úsáide as cur chuige cosúil leis sin a úsáideadh i C2 and C3.

x	Leithead	Airde	Achar	Patrún
0	0	5	0	$A = 5(0)$
1	1	5	5	$A = 5(1)$
2				$A =$
3				$A =$
4				$A =$
5				$A =$
6				$A =$
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
x			$A(x) =$	

C5. Sceitseáil graf an fheidhm achair ar na haiseanna folmha.

- C6. I dtaca le gach ceann de na hachair sa tábla thíos:
- (a) Scáiligh isteach an t-achar a thugtar sa léaráid.
  - (b) **Bain úsáid as an fheidhm achair** chun an t-achar a thugtar a ríomh.
  - (c) Míneigh conas a úsáidtear an fheidhm achair chun achar a ríomh.

An chuid den fhoirgneamh	Léaráid	Ríomh an Achair
Ó $x = 0$ suas go $x = 2$.		
Míniú:		
Ó $x = 0$ suas go $x = 5$.		
Míniú:		
Ó $x = 2$ suas go $x = 5$.		
Míniú:		

- C7. (a) Sa spás thíos, scríobh isteach an fheidhm theorannaithe (ó C1 thuas) agus an fheidhm achair (ó C3 thuas).

An Fheidhm Theorannaithe	An Fheidhm Achair
$h(x) =$	$A(x) =$

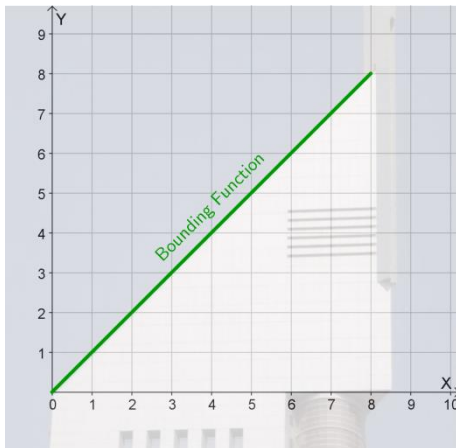
- (b) Muna dtabharfaí duit ach an fheidhm theorannaithe, an bhfuil bealach ann trína bhféadfá an fheidhm achair a aimsiú? Míneigh.

Grúpa B

Léiríonn Figiúr 2 an Vu Bar in Dubai.

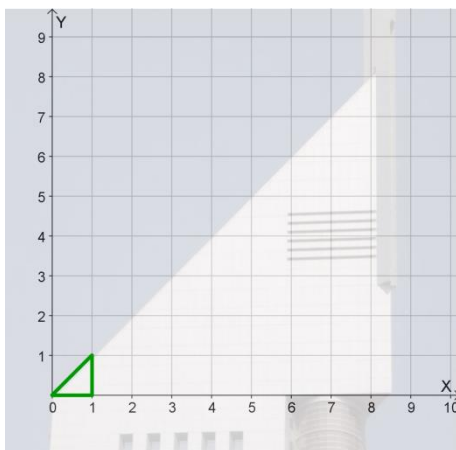
Figiúr 2 – An Vu Bar, Dubai.

- C1.** Tagann athrú ar airde an fhoirgnimh agus sinn ag bogadh ó chlé ($x = 0$) go deas ($x = 8$). Scríobh síos an fheidhm a chuireann síos ar airde athraitheach an fhoirgnimh.

$$h(x) =$$

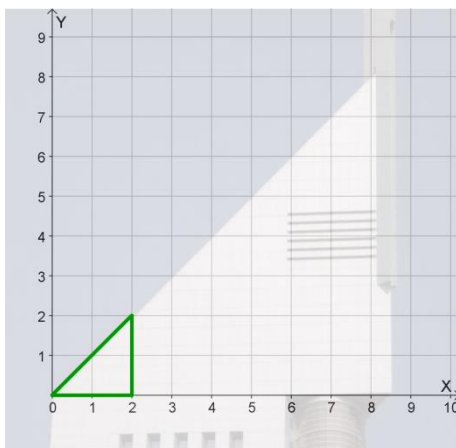
Tagann athrú ar airde an fhoirgnimh agus sinn ag bogadh ó chlé go deas. Fiosróimid anois an gaol idir achar an fhoirgnimh agus a leithead.

- C2.** Comhlánaigh an ráiteas thíos trí achar an phársa thriantánaigh den fhoirgneamh a ríomh.

Nuair atá **leithead an phársa thriantánaigh cothrom le 1 aonad**, is é achar an triantáin ná:

$$A =$$

- C3.** Comhlánaigh an ráiteas thíos trí achar an phársa thriantánaigh den fhoirgneamh a ríomh.

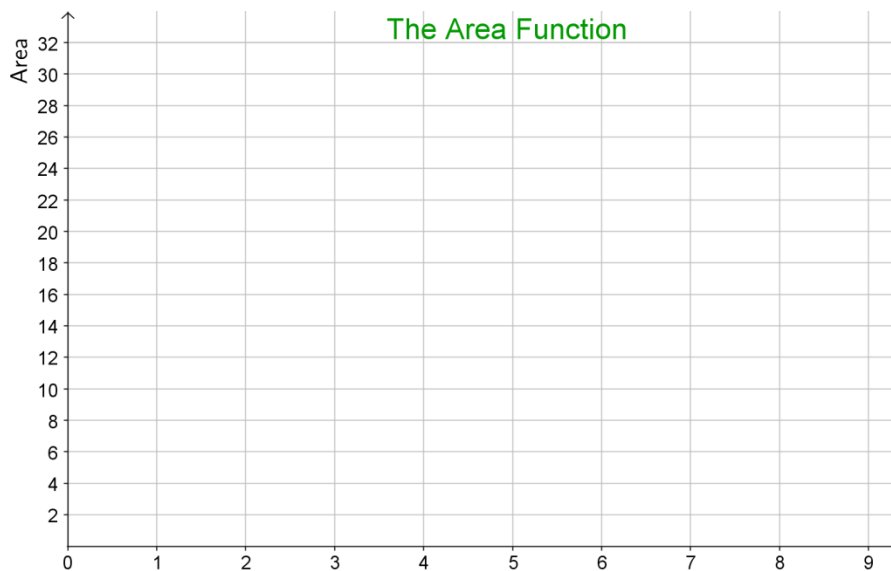
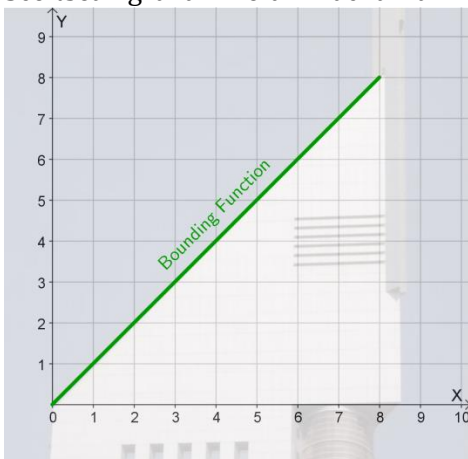
Nuair atá **leithead an phársa thriantánaigh cothrom le 2 aonad**, is é achar an triantáin ná:

$$A =$$

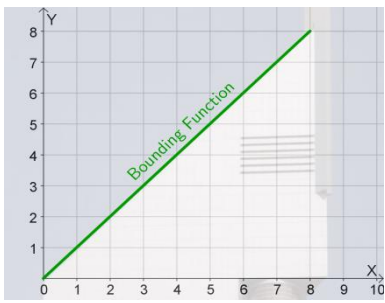
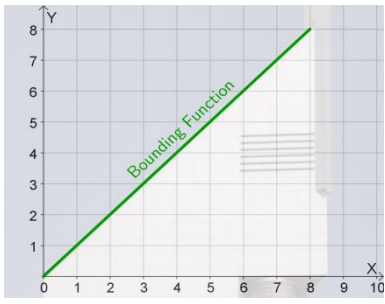
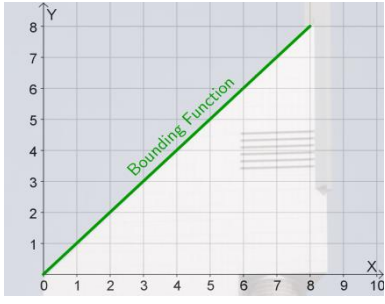
C4. Comhlánaigh an tábla thíos, ag baint úsáide as cur chuige cosúil leis sin i C2 and C3.

x	Leithead	Airde	Achar	Patrún
0	0	0	0	$A = \frac{1}{2}(0)(0)$
1	1	1	0.5	$A = \frac{1}{2}(1)(1)$
2				$A =$
3				$A =$
4				$A =$
5				$A =$
6				$A =$
7				
8				
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
x			$A(x) =$	

Q5. Sceitseáil graf an fheidhm achair ar na haiseanna folmha.

- Q6.** I dtaca le gach ceann de na hachair sa tábla thíos:
- (a) Scáiligh isteach an t-achar a thugtar sa léaráid.
  - (b) **Bain úsáid as an fheidhm achair** chun an t-achar a thugtar a ríomh.
  - (c) Mínigh conas a úsáidtear an fheidhm achair chun achar a ríomh.

An chuid den fhoirgneamh	Léaráid	Ríomh an Achair
Ó $x = 0$ suas go $x = 3$.		
Míniú:		
Ó $x = 0$ suas go $x = 5.5$.		
Míniú:		
Ó $x = 3$ suas go $x = 5.5$.		
Míniú:		

- Q7.** (a) Sa spás thíos scríobh isteach an fheidhm theorannaithe (ó C1 thuas) agus an fheidhm achair (ó C3 thuas).

Feidhm Theorannaithe	Feidhm Achair
$h(x) =$	$A(x) =$

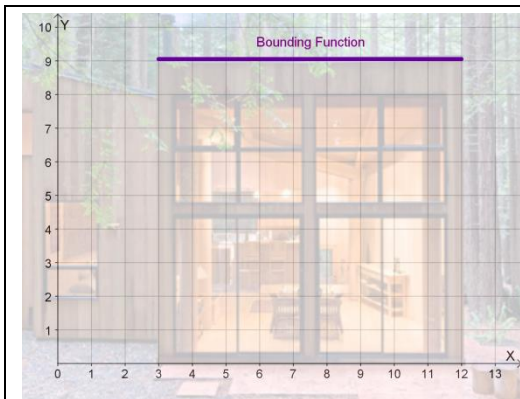
- (b) Muna dtabharfaí duit ach an fheidhm theorannaithe, an bhfuil bealach ann trína bhféadfá an fheidhm achair a aimsiú? Mínigh.

Grúpa C

Léiríonn Figiúr 3 teach cónaithe nua-aoiseach adhmaid.

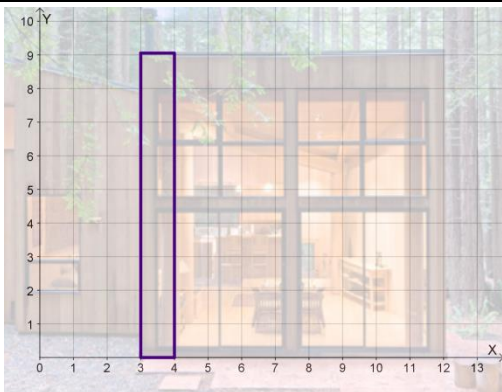
Figiúr 3 – Teach Cónaithe Adhmaid.

- C1.** Scríobh síos an fheidhm a chuireann síos ar airde an fhoirgnimh, ag bogadh ón taobh clé ($x = 0$) go dtí an taobh deas ($x = 12$).

$$h(x) =$$

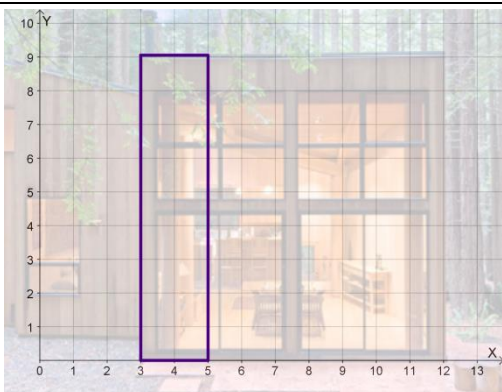
Tagann athrú ar achar an fhoirgnimh agus sinn ag bogadh ó chlé go deas. Anois déanfaimid imscrúdú ar an ngaol idir achar an fhoirgnimh agus a leithead.

- C2.** Comhlánaigh an ráiteas thíos trí achar an choda dhronuilleogaigh den fhoirgneamh a thaispeántar a ríomh.

Nuair is é 1 aonad **leithead an choda dhruinneollaigh**, is é achar na dronuilleoige ná:

$$A =$$

- C3.** Comhlánaigh an ráiteas thíos trí achar an choda dhronuilleogaigh den fhoirgneamh a thaispeántar a ríomh.

Nuair is é 2 aonad **leithead an choda dhruinneollaigh**, is é achar na dronuilleoige ná:

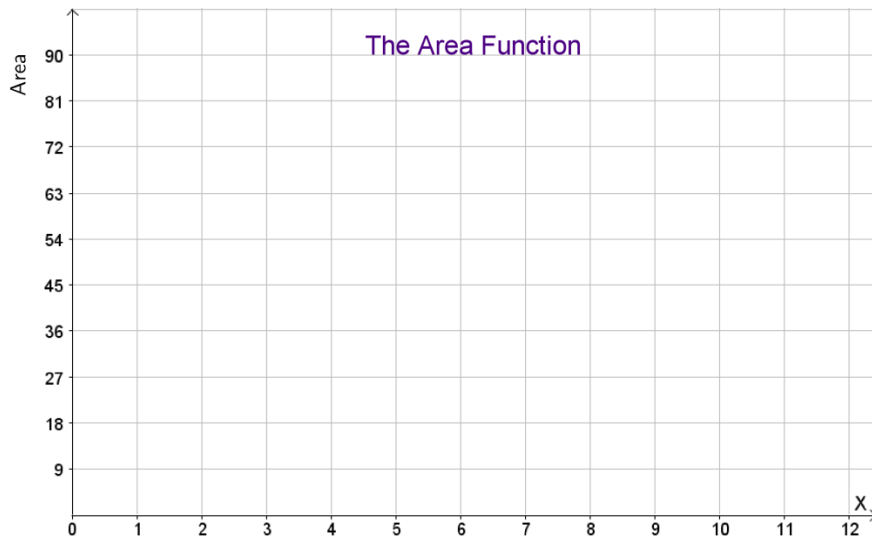
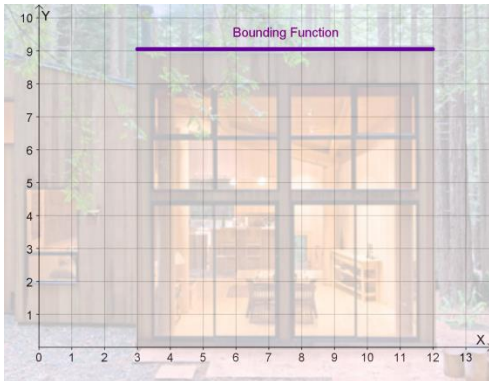
$$A =$$

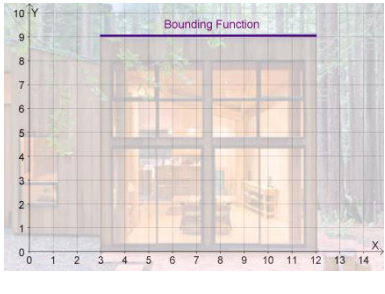
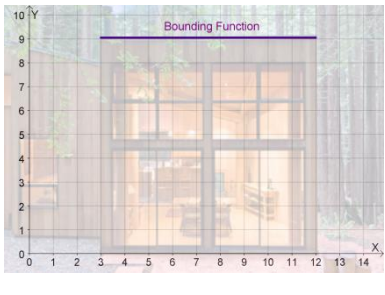
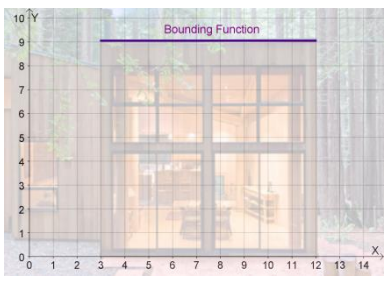
C4. Comhlánaigh an tábla thíos, ag baint úsáide as cur chuige cosúil leis sin a úsáideadh i C2 and C3.

x	Leithead	Airde	Achar	Patrún
3	0	9	0	$A = (9)(0)$
4	1	9	9	$A = (9)(1)$
5				$A =$
6				$A =$
7				$A =$
8				$A =$
9				$A =$
10				
11				
12				
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
x			$A(x) =$	

C5. Sceitseáil an fheidhm achair ar na haiseanna folmha.

- C6.** I dtaca le gach ceann de na hachair sa tábla thíos:
- (a) Scáiligh isteach an t-achar a thugtar sa léaráid.
  - (b) **Bain úsáid as an fheidhm achair** chun an t-achar a thugtar a ríomh.
  - (c) Míneigh conas a úsáidtear an fheidhm achair chun achar a ríomh.

An chuid den fhoirgneamh	Léaráid	Ríomh an Achair
Ó $x = 3$ suas go $x = 11$.		
Míniú:		
Ó $x = 3$ suas go $x = 6$.		
Míniú:		
Ó $x = 6$ suas go $x = 11$.		
Míniú:		

- C7.** (a) Sa spás thíos, scríobh isteach an fheidhm theorannaithe (ó C1 thuas) agus an fheidhm achair (ó C3 thuas).

Feidhm Theorannaithe	Feidhm Achair
$h(x) =$	$A(x) =$

- (b) Muna dtabharfaí duit ach an fheidhm theorannaithe, an bhfuil bealach ann trína bhféadfá an fheidhm achair a aimsiú? Míneigh.

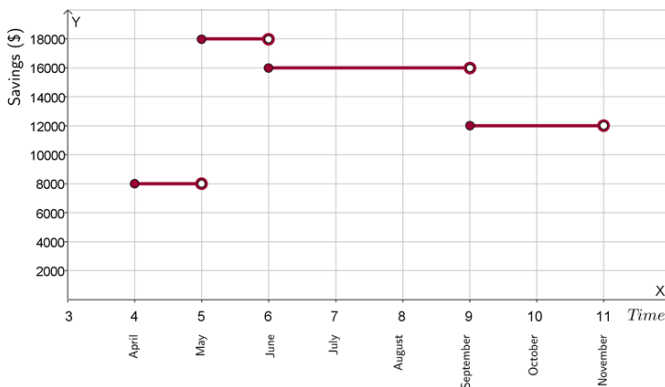
Gníomhaíocht 6

Ceist 1

Tá cuntas coigiltis ag Bernie agus is féidir léi cur leis nó baint as. Léiríonn an tábla thíos an ghníomhaíocht sa chuntas thar thréimhse 7 mí:

Am	Coigealtas (€)
Aibreán	8000
Bealtaine	18000
Meitheamh	16000
Iúil	16000
Lúnasa	16000
Meán Fómhair	12000
Deireadh Fómhair	12000

Ríomh an meánmhéid airgid i gcuntas Bhernie.

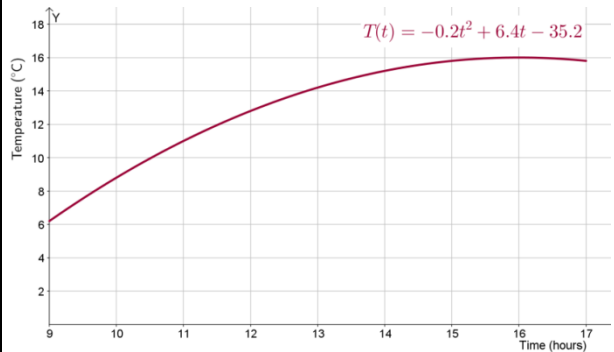
Ceist 2

Ar lá airithe i gCorcaigh, rinneadh cur síos ar an teocht aeir ag an fheidhm a leanas:

$$T(t) = -0.2t^2 + 6.4t - 35.2 \quad \text{nuair } 9 \leq t \leq 16,$$

nuair is ionann T agus an teocht in $^{\circ}\text{C}$ agus is ionann t agus an méid ama ó mheánoíche in uaireanta.

Ríomh an mheánteocht aeir idir 9 am and 4 pm.

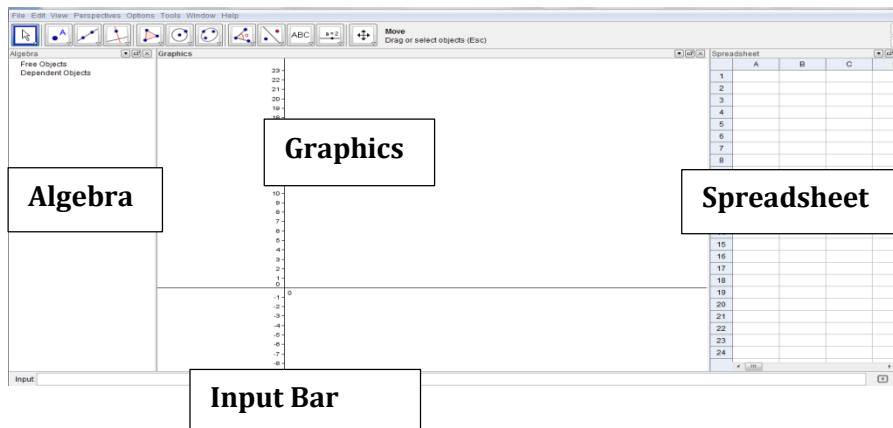

WS09.03 GeoGebra

Gníomhaíocht 1: Buneolas ar GeoGebra

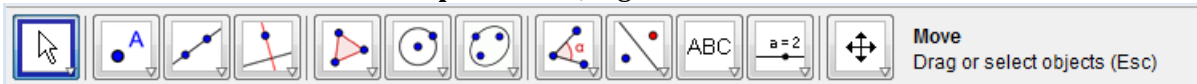
Chun GeoGebra a íoslódáil, téigh chuig www.geogebra.org.

Ar oscailt do GeoGebra, taispeánfar an fhuinneog thíos.

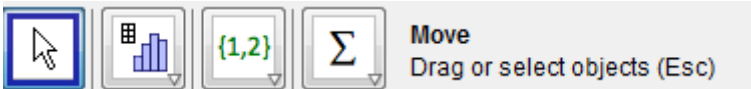

Nóta: Munar féidir **Spreadsheet** a fheiceáil, téigh go **View** agus roghnaigh **Spreadsheet**; agus munar féidir **Graphics** a fheiceáil, téigh go **View** agus roghnaigh **Graphics**.

Nóta: Nuair a chliceálann tú ar **Graphics view**, tagann an barra uirlise a leanas i radharc:

Agus nuair a chliceálann tú ar **Spreadsheet view**, tagann an barra uirlise a leanas i radharc:

Freisin, agus tú i **Spreadsheet view**, má chliceálann tú ar an **right arrow** gheibheann tú an **Toggle Style Bar**. Cuireann sé seo ar do chumas leagan amach na scarbhileoige a athrú.

Nóta: Agus feidhm á tarraingt agat, bain úsáid as $f(x) =$, seachas $y =$, mar nuair a úsáidtear $y =$, ní oibríonn cuid de na horduithe ón mBarra Ionchuir don fheidhm.

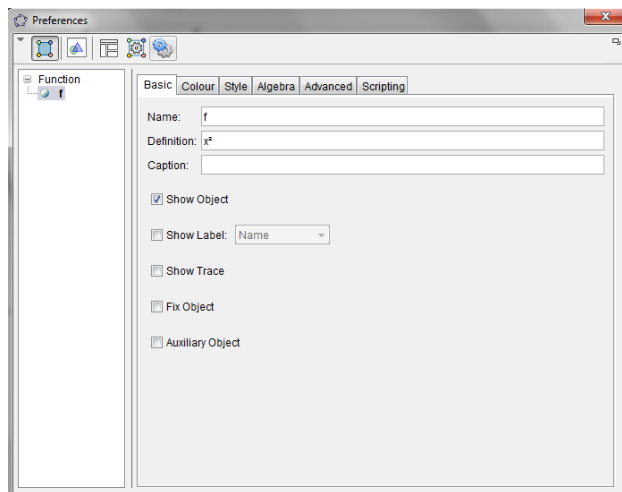
Gníomhaíocht 2: Feidhmeanna Iolracha a Ghrafadh

Ionchuir na horduithe a leanas sa Bharra Ionchuir agus brúigh **Return** ar an méarchlár.

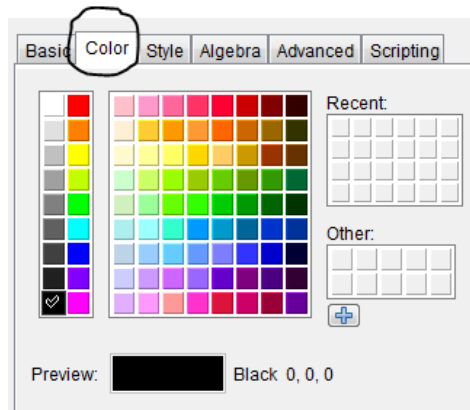
Feidhm	Sampla	Ordú Barra Ionchuir GeoGebra
Líneach	$f(x) = 4x - 3$	$f(x) = 4x - 3$
Cearnach	$g(x) = x^2 - x - 6$	$g(x) = x^2 - x - 6$
Ciúbach	$h(x) = x^3 - 4x^2 + 8x - 12$	$h(x) = x^3 - 4x^2 + 8x - 12$
Easpóntúil	$p(x) = 3^x$	$p(x) = 3^x$

Gníomhaíocht 3: Dealramh graf feidhme a athrú

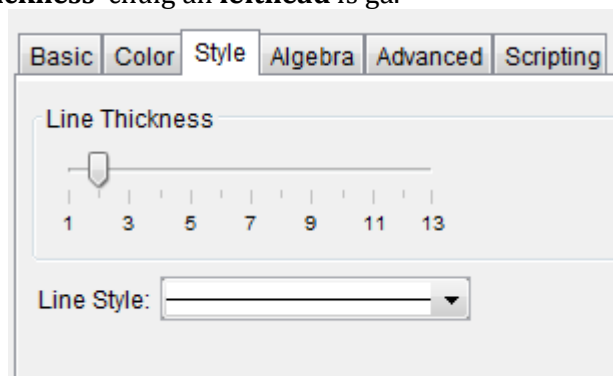
1. Clliceáil ar ghráf na feidhme, **deasclliceáil** agus roghnaigh **Object Properties**. Tagann bosca dialóige nua i radharc.

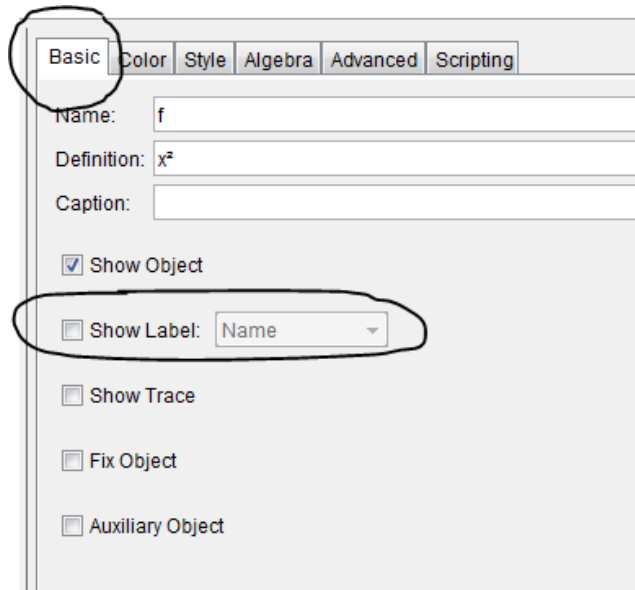
2. Oscail an tába **Colour** agus athraigh an dath.

3. Oscail an tába **Style** agus bain úsáid as **an roghchlár anuas** chun an stíl a athrú. Coigeartaigh an **Line Thickness** chuig an **leithead** is gá.

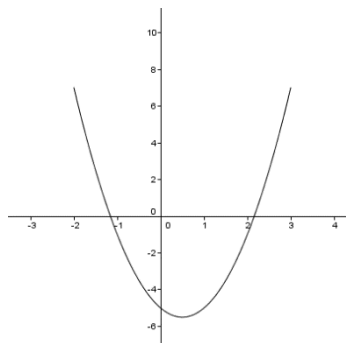

4. Agus an tába **Basic** ar oscailt, cliceáil ar an gcnaipe **Show Label** agus roghnaigh **Name** agus **Value** ón roghchlár anuas, ionas go dtaispeánfar **ainm ghraf na feidhme** agus **a chothromóid** araon.

5. Cliceáil ag barr an bhosca dialóige.

Gníomhaíocht 4: Feidhm a tharraingt le fearann tugtha agus an uirlis Intersect Two Objects a úsáid

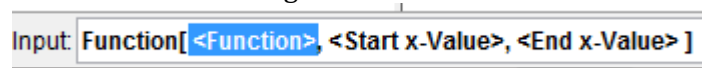

Sampla: An Teastas Sóisearach (Gnáthleibhéal), 2013: Páipéar 1: Ceist 6 (b)

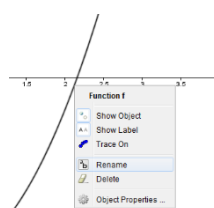
Tarraing graf na feidhme $f: x \rightarrow 2x^2 - 2x - 5$ sa bhfearann $-2 \leq x \leq 3$, nuair $x \in \mathbb{R}$.

1. Téigh go **File** agus roghnaigh **New Window**.
2. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Function[2x^2-2x-5,-2,3]**.

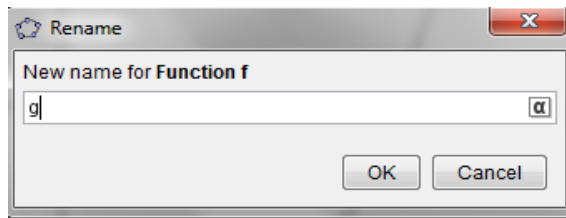
Nóta: Má tá an t-ordú uathoibríoch **Function** á úsáid agat (amhail sa léaráid thíos), brúigh an cnaipe **Tab** ar do mhéarchlár le haistriú ó **Function** go **Start x-Value** etc.

3. Brúigh **Enter** ar an méarchlár.
4. Chun do fheidhm a athainmniú mar $f(x)$, deaschliceáil ar ghraf na feidhme agus roghnaigh **Rename**.

5. Cuir **g** in ionad **f** sa bhosca dialóige nua agus brúigh **OK**.

Nóta: Chun achar ábhartha an ghraif seo a fheiceáil, roghnaigh an uirlis **Move Graphics**, cliceáil ar an y –ais agus aistarraing i dtreo **an bhunphointe**.

An Teastas Sóisearach (Gnáthleibhéal). 2013: Páipéar 1: Ceist 6 (c) (i)

Bain úsáid as an ngraf tarraigthe i 6(b) le meastachán a ríomh ar: Luachanna $2x^2 - 2x - 5$ nuair $x = 0.5$.

1. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh $x = 0.5$ agus brúigh **Enter**.

2. Roghnaigh an uirlis **Intersect Two Objects** (atá sa dara sliotán ar thaobh clé an Bharra Uirlise **Graphics**) agus cliceáil ar ghraf na feidhme g agus na líne $x = 0.5$.

3. Taispeántar comhordanáidí an phointe trasghearrtha in **Algebra View**.

An Teastas Sóisearach (Gnáthleibhéal). 2013: Páipéar 1: Ceist 6 (c) (ii)

Bain úsáid as an ngraf tarraigthe i 6(b) le meastachán a ríomh ar: Na luachanna ar x ionas go bhfuil $g(x) = 0$.

1. Roghnaigh an uirlis **Intersect Two Objects** agus cliceáil ar ghraf na feidhme g agus an x -ais.

2. Taispeántar comhordanáidí na bpointí trasghearrtha in **Algebra View**.

Nó, mar mhalairt: Clóscríobh **Root[g]** sa **Bharra Ionchuir**.

Gníomhaíocht 5: Léaráid déanta in GeoGebra a thraschur go Word nó PowerPoint.

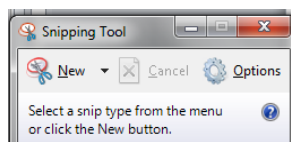
1. **Tarraing feidhm** (nó pé léaráid is gá) in **GeoGebra**.

2. Cliceáil ar an **Start button** ag bun thaobh clé scáileáin do ríomhaire.

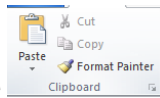

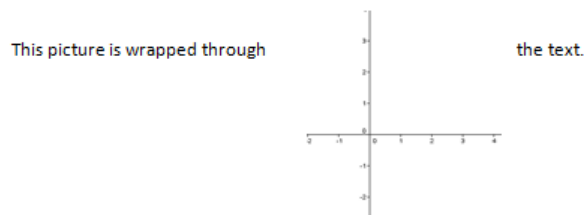
3. Téigh go **All Programs, Accessories** agus **Snipping Tool**.

4. Taispeántar **Bosca Dialóige nua**.

5. Cliceáil **New** agus imlínigh an t-achar a theastaíonn uait i do phictiúr.

- Oscail **Word** nó **PowerPoint** and cliceáil ar **paste** nó cliceáil ar **Control** agus **v** le chéile ar do mhéarchlár.
- Chun méid an phictiúir seo a athrú, cliceáil ar an bpictiúr agus aistarraing na spotáil ar chúinní an phictiúir isteach agus amach mar is gá.
- Is féidir an pictiúr seo a lárnú trí chliceáil ar nó brúigh **Control** agus **e** le chéile ar do mhéarchlár.
- Chun téacs a chur thart ar an bpictiúr, **deaschliceáil** ar an bpictiúr, roghnaigh **Wrap Text** agus lean an tsaighead ar dheis chun na leaganacha amach difriúla a roghnú.

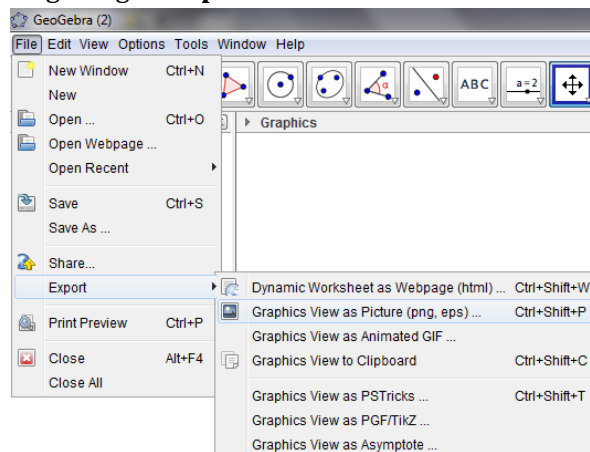
- Is féidir athruithe eile a dhéanamh ar an bpictiúr seo trí dheaschliceáil ar an bpictiúr agus **Object Properties** a roghnú.

Nóta: Chun an **Snipping Tool** a ghreamú den **Task Bar**, téigh go **All Programs, Accessories** agus **Snipping Tool**, deaschliceáil ar **Snipping Tool** agus roghnaigh **Pin to Taskbar**.

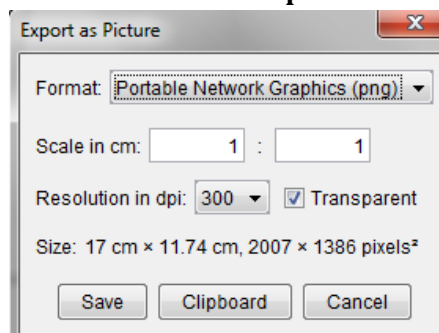

Gníomhaíocht 6: Léiriú seachas Snipping Tool in GeoGebra a úsáid (Tugann pictiúr de cháilíocht níos fearr.)

- Téigh go **File, Export** agus roghnaigh **Graphics View as Picture**.

- Comhlánaigh an bosca dialóige nua and cliceáil ar **clipboard**.

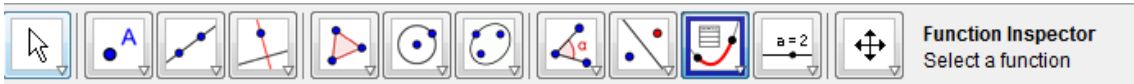
- Oscail **Word** nó **PowerPoint**, greamaigh agus coigeartaigh mar aon phictiúr eile.

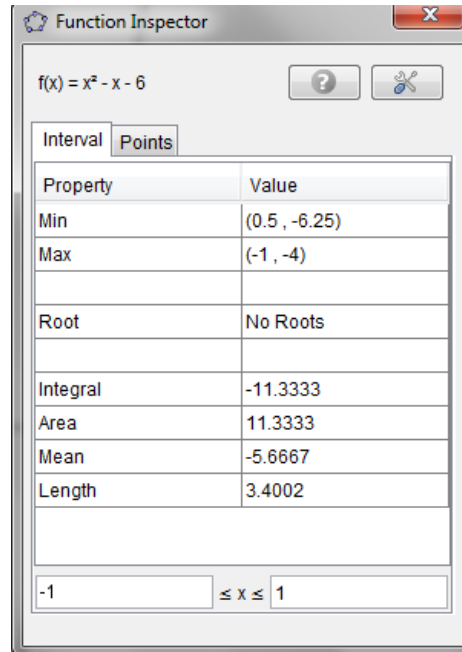
Gníomhaíocht 7: An Uirlis Function Inspector

1. **Tarraing do fheidhm** sa ghnáth shlí. Mar shampla, clóscríobh sa Bharra Ionchuir $f(x) = x^2 - x - 6$.

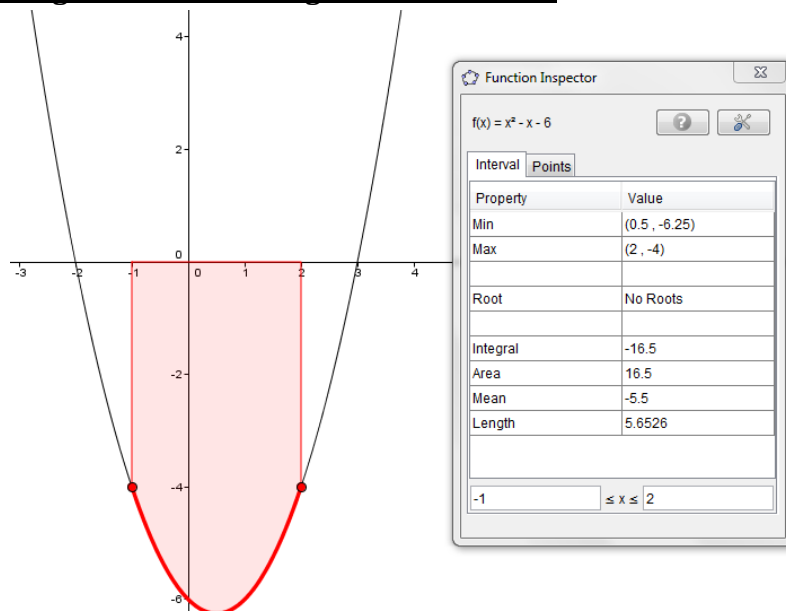
2. **Cliceáil ar an Function Inspector Tool** sa tríú sliotán isteach ó thaobh deas an Bharra Uirlise **Graphics**.

3. **Cliceáil ar ghráf na feidhme** chun **Function Inspector** a ghníomhachtú agus taispeánfar bosca dialóige nua.

4. Agus an tába **Interval** ar oscailt, roghnaigh an t-eatramh a theastaíonn uait a scrúdú, mar shampla ó -1 to 2. Tar éis gach athraithe, mar shampla athrú ó 1 go 2, **is gá duit an cnaipe Enter a bhrú ar do mhéarchlár i ndiaidh gach uimhreach le go bhfeidhmeofaí í.**

5. **Aistrigh** an spota dearg/na spotaí dearga agus féach mar a athraítear an t-achar, an suimeálaí etc.

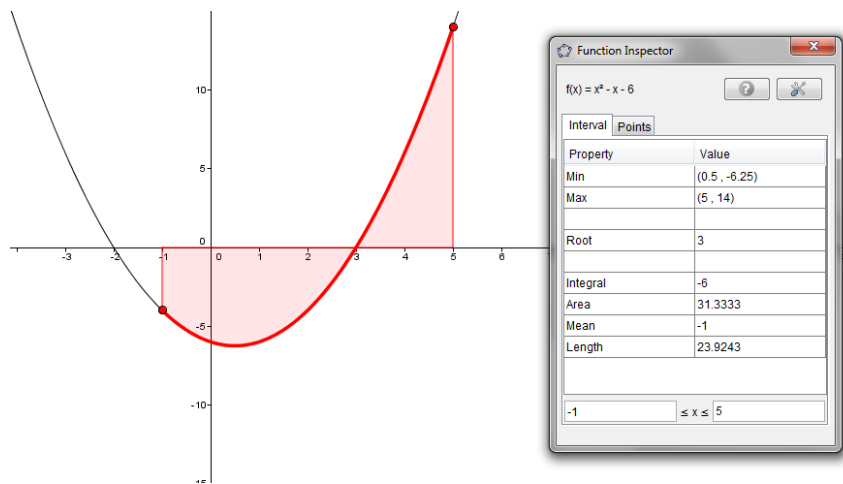
Note: Is é an Meán Luach Meánach na feidhme.

Note: Is iad na híos- agus na huasluchanna a thugtar ná na híosluachanna agus na huasluchanna san eatramh atá faoi imscrúdú.

Taiscéalta:

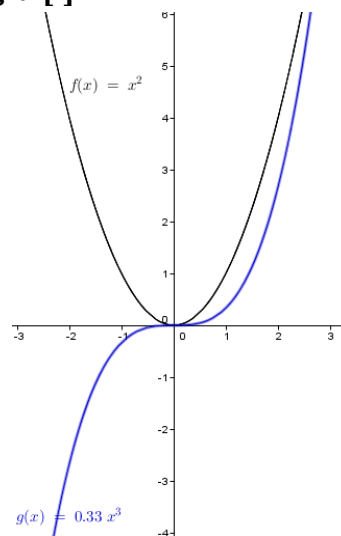
Cén fáth a ndeir sé nach bhfuil aon phréamh ag an bhfeidhm seo?

Cinn ar eatramh ó -2 go 5. Cén fáth anois a bhfuil an t-achar difriúil leis an suimealaí?

Gníomhaíocht 8: Graf suimeálaí feidhme a tharraingt

1. Tarraing graf na feidhme, mar shampla $f(x)=x^2$.
2. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Integral[f]**.

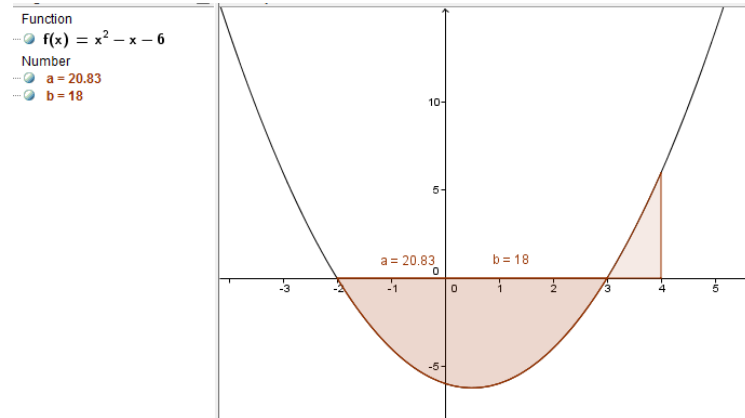

Nóta: Don mhodh seo, glactar leis gurb é **Nialas** Tairiseach na Suimeála.

Gníomhaíocht 9: AnBarra Ionchuir a úsáid chun suimealaí feidhme in eatramh a fháil

1. Tarraing graf na feidhme, mar shampla $f(x) = x^2 - x - 6$
2. Sa Bharra Ionchuir, clóscríobh **Integral[f,-2,3]** agus brúigh **Enter**.
(Breathnaigh an freagra diúltach.)

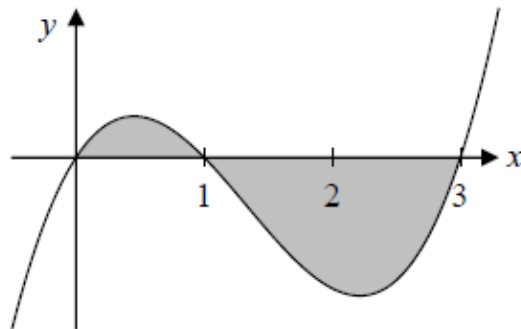
Anois sa Bharra Ionchuir, clóscríobh **Integral[f,-2,4]**. Cad a thugann tú faoi deara maidir le luach an tsuimeálaí? Mínigh cén fáth ar tharla sé seo.

ATAL 2010: C8 (b).

Trasnaíonn an cuar $y = 12x^3 - 48x^2 + 36x$ an x -ais ag $x = 0$, $x = 1$ agus ag $x = 3$, mar a thaispeántar.

Ríomh achar iomlán na réigiún scáthaithe atá iata ag an gcuar agus ag an x -ais.

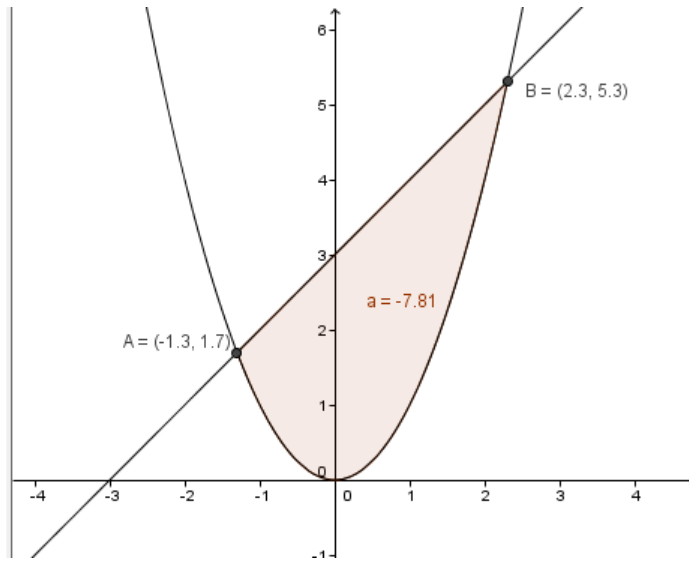
Gníomhaíocht 10: An t-achar idir dhá chuar a fháil

1. Tarraing graf na feidhme, mar shampla $f(x) = x^2$.
2. Tarraing graf na feidhme $g(x) = x + 3$.
3. Bain úsáid as an uirlis **Intersect Two Objects** chun na pointí trasghearrtha idir an dá fheidhm a fháil. Taispeántar comhordanáidí phointí A agus B san **Algebra View**.
4. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Integral[f,x(A),x(B)]**. Seasann luach **a** dó seo san **Algebra View**.
5. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Integral[g,x(A),x(B)]**. Seasann luach **b** dó seo san **Algebra View**.
6. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh $c = b - a$. Is é **c** an t-achar idir na cuair.

Nóta: Mar mhalairt ar Chéimeanna 4-6:

Sa Bharr Ionchuir, clóscríobh **IntegralBetween[g,f,x(A),x(B)]**.

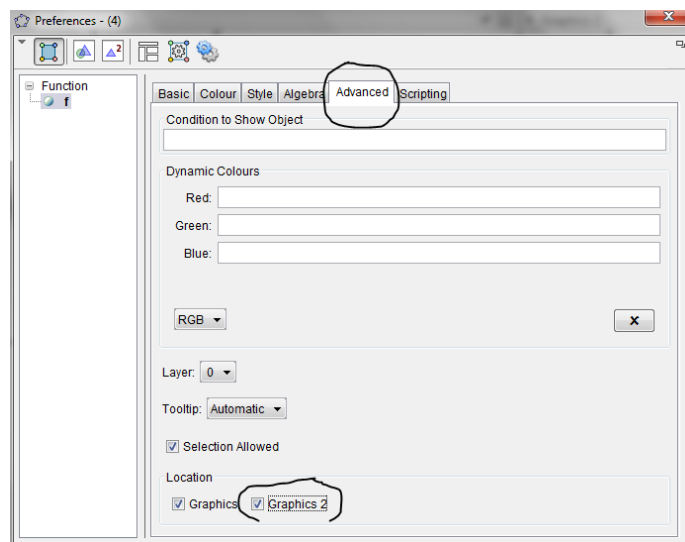
- Function
  - $f(x) = x^2$
  - $g(x) = x + 3$
- Number
  - $a = -7.81$
- Point
  - $A = (-1.3, 1.7)$
  - $B = (2.3, 5.3)$

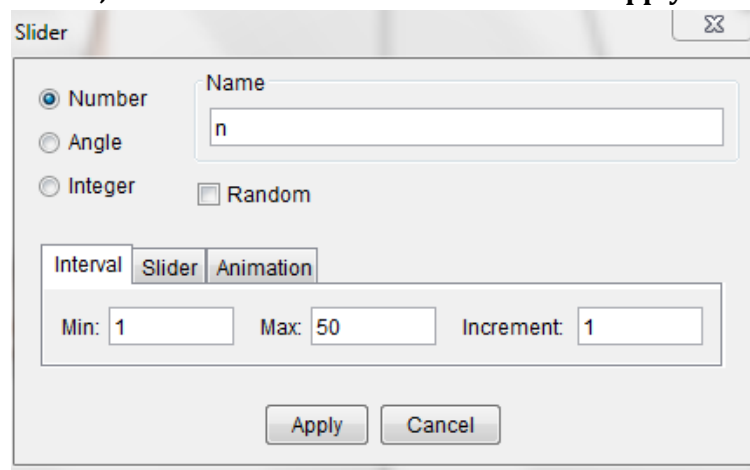
Gníomhaíocht 11: Ag baint úsáide as an dá Graphics View

Bain úsáid as an dá **Graphics View** chun an t-achar faoin gcuar a fháil **(i)** trí Mhodh an tSuimeálaí **(ii)** tríd an Riall Thraipéasóideach.

1. Téigh go **File** agus roghnaigh **New Window**.
2. Tarraing graf do fheidhme sa ghnáth shlí. Mar shampla, sa Bharra Ionchuir clóscríobh $f(x) = x^2$.
3. Téigh go **View** agus roghnaigh **Graphics 2**. Muna bhfuil an dá **Graphics View** ailínithe, deaschliceáil ar an **Graphics View** agus roghnaigh **Standard View**.
4. Roghnaigh graf do fheidhme, **deaschliceáil** agus roghnaigh **Object Properties**.
5. Agus an tába **Advanced** ar oscail, cliceáil ar **Graphics 2**.

6. Cliceáil ag barr an bhosca dialóige.
7. Cliceáil ar an **Graphics 1 view** agus faigh suimeálaí na feidhme idir **0** agus **2**, mar a rinneadh i **nGníomhaíocht 9** thuas.
8. Cliceáil ar an **Graphics 2 view**.
9. Roghnaigh an uirlis **Slider** . Cliceáil ar an **Graphics 2 View** and cruthaigh sleamhnán faoin ainm **n**, ag a bhfuil **Min: =1, Max: =50 and Increment: = 1**. Cliceáil **Apply**.

10. Sa Bharra Ionchuir, clóscríobh **b= TrapeziumSum[f,0,2,n]**.

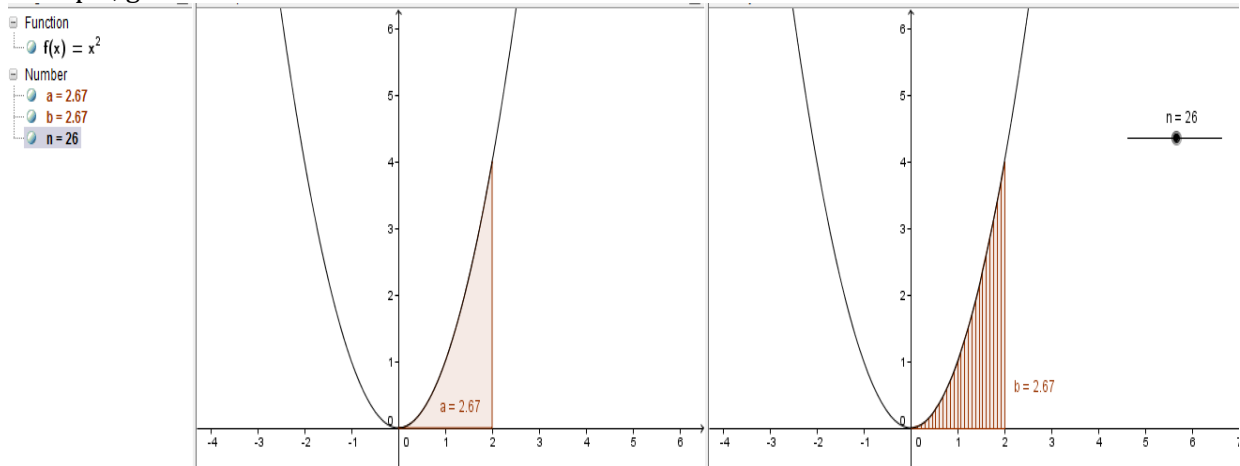
TrapezoidalSum

Nóta: Don **GeoGebra Language**, má roghnaítear **English(US)** in áit **English(UK)**, taispeántar **TrapezoidalSum** in áit **TrapeziumSum**. Chun an teanga GeoGebra a athrú, téigh go **Options, Language** and lean na saigheada.

11. Bog an sleamhnán **n** agus de réir mar a théann **n** i méid, seiceáil an gaol idir an suimeálaí agus achar an traipéisiam.

Nóta: I ndeireadh báire, ba chóir go mbeadh an luach céanna ag an **Trapezium sum** agus ag luach an tsuimeálaí de réir mar a théann **n** i méid.

Nóta: Chun luachanna achair níos cruinne a fháil, téigh go **Options, Rounding** agus roghnaigh, mar shampla, go **10 n-ionad dheachúlacha**.

An féidir leat úsáidí eile a mholadh do **two Graphics views**?

Gníomhaíocht 12: Graf a fheistiú ar liosta pointí a thaispeántar ar Spreadsheet view

1. Téigh go **view** agus roghnaigh **Spreadsheet**.
2. Iontráil **x-comhordanáidí** na bpointí i **gColún A** agus na **y-comhordanáidí** i **gColún B**.

Spreadsheet		
	A	B
1	-3	10
2	-2	5
3	-1	2
4	0	1
5	1	2
6	2	5
7	3	10

3. **Aibhsigh** an dá cholún sonraí sa **Spreadsheet**, deaschliceáil, agus roghnaigh **Create** agus **List of points**.
4. Sa Bharra Ionchuir closcríobh, mar shampla, **Fitpoly[list1,2]**, más é **list1** an liosta agus go dteastaíonn cuar de chéim 2 uait.

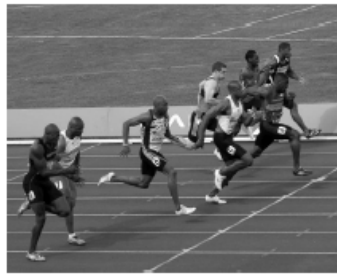
Nóta: Más cuar easpóntúil atá uait, **ionchuir** comhordanáidí na bpointí sa **Spreadsheet view** agus cruthaigh liosta mar atá thuas agus ansin clóscríobh **FitExp[list1]** sa Bharra Ionchuir, más é **list 1** an liosta.

2012: ATAL, Páipéar Samplach 1, Céim 3

Faightear garluach ar threoluas rábálaí i rith rás 100 méadar áirithe leis an tsamhail thíos, áit arb é v an treoluas ina mhéadair sa soicind agus t an t-am ina shoicindí ón gcomhartha tosaithe:

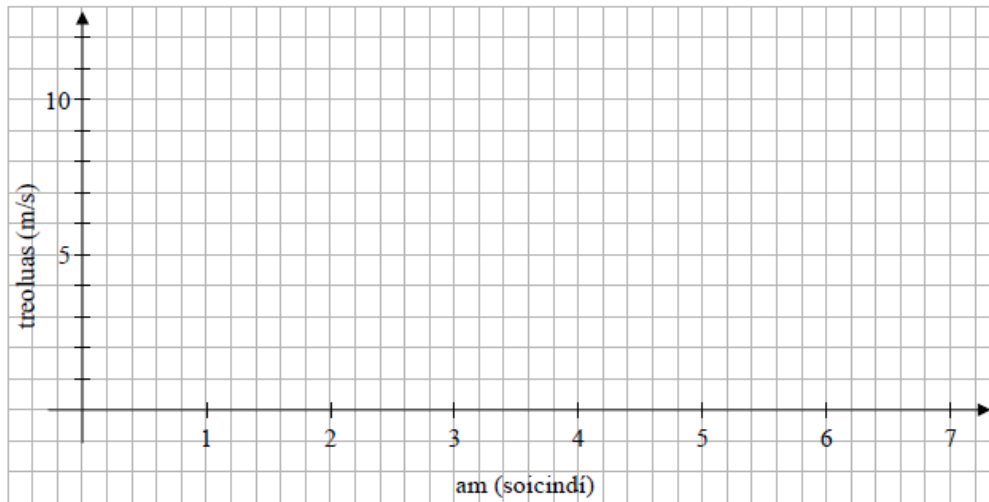
$$v(t) = \begin{cases} 0, & \text{le haghaidh } 0 \leq t < 0.2 \\ -0.5t^2 + 5t - 0.98, & \text{le haghaidh } 0.2 \leq t < 5 \\ 11.52, & \text{le haghaidh } t \geq 5 \end{cases}$$

Tabhair faoi deara go bhfuil baint ag an bhfeidhm i bpáirt (a) le $v(t)$ thuas.

Grianghraf: William Warby, Wikimedia Commons. CC BY 2.0

(i) Déan sceitse de v mar fheidhm de t le haghaidh na chéad 7 soicind den rás.

(ii) Faigh an fad slí a thaistil an rábálaí sna chéad 5 shoicind den rás.

(iii) Faigh an t-am inar chríochnaigh an rábálaí an rás. Tabhair do fhreagra ceart go dtí dhá ionad dheachúlacha.

1. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Function[0,0,0.2]**.
2. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Function[-0.5x^2+5x-0.98,0.2,5]**.
3. Cruthaigh sleamhnán faoin ainm **lastpartofrace** le **Min: 5, Max: 15** agus **Increment: 0.01**.
4. Coigeartaigh an sleamhnán go **15**.
5. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Function[11.52,5,lastpartofrace]**.
6. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Integral[f,0,0.2]**.
7. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Integral[g,0.2,5]**.
8. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **Integral[h,5,lastpartofrace]**.
9. Sa Bharra Ionchuir clóscríobh **TotalDistance=a+b+c**
10. Coigeartaigh an sleamhnán **lastpartofrace** go dtí gur ionann **TotalDistance** agus **100**, go neasach.

